

DRÖMMARNA VI TILLSAMMANS DRÖMMER

**NIKLAS
RÅDSTRÖM**

D R Ö M M A R N A

V I

T I L L S A M M A N S

D R Ö M M E R

Citatet på sidan 7 ur Lucretius, *Om tingens natur*
är översatt av Ingvar Björkeson.

Citatet på sidan 93 är hämtat ur ”The Deconstruction”,
och återges med tillstånd av Eels.

Copyright © Mark O. Everett, Kelly Logsdon /Universal Music

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-080384-1

Copyright © Niklas Rådström, 2024

Omslagsform: Nina Ulmaja

Omslagsbild: Catharina Günther Rådström

Tryck: ScandBook AB, Falun 2024

Till Julian

När våra lemmar fjättras av sömn i den ljuvliga slummerns
bojor och hela vår kropp är sänkt i fullkomlig vila
tror vi oss ändå vakna och tror att vi rör oss som vanligt,
ja, vi tycker oss mitt i det blinda nattliga mörkret
vistas i dagens ljus, betrakta den strålande solen
och i vårt slutna rum se nya okända himlar,
hav och floder och berg, vi vandra till fots över slätter
och kan förnimma ljud fast hög och sträng i sin tystnad
natten överallt rår, och tigande hör vi oss tala.

Lucretius: *Om tingens natur*, IV: 453–461

A dream you dream alone is just a dream
A dream you dream together is reality

Yoko Ono

1.0

1.1

Tiden. Drömmarna. Denna labyrint där ljuset bländande flödar in och gör skuggorna mörkare, som stup ner i svarta tomrum. Under några veckor i den labyrinten rymdes ett helt liv. Dörrar öppnades och stängdes mellan ljus och mörker, dag och natt, framtid och förflutet. Tiden, den driver oss ständigt framför sig och lika plötsligt rusar den förbi och lämnar oss efter sig. Drömmarna, de leder oss så långt bort att vi till sist kommer tillbaka till oss själva. Detta liv, där natt vänds till dag och dag vänds till natt, som andas tiden i en sovandes lugna andetag.

Jag hade berättat om drömmen så många gånger att jag knappt var säker på att den var min egen längre. Det var som om minnet av den för var gång jag beskrev den steg för steg rörde sig bort från mig och till sist blev som en inövad läxa. Att berätta om den blev en rustning som jag drog på mig för att gå ut i strid eller en rymddräkt inför en lång resa med okänt mål. Iklädd drömberättelsens rustning fick jag under något år min beskärda del av den warholska femtonminutersberömmelsen. Det började då jag på Youtube, Instagram och Twitter lade upp ett inlägg där jag samtidigt som jag pratade om klimatkris och miljöpolitik klippte av mig håret och sa att jorden skulle bli lika kal som min skalle om inte vi alla genast agerade för att rädda vår planet.

Jag kan fortfarande känna hur upprörd jag var den dag då

jag spelade in det där inlägget. Jag hade i flera år lyssnat på poddar, läst tidningsartiklar och sett TV-inslag om vad växt-husgaser och vår livsstil höll på att göra med världen och i mig hade skrällen, vreden och sorgen bara växt. Denna insikt om vilken framtid som lämnats över till min generation från de föregående. Jag kunde få gråtattacker inför bilder av svältande i förbrända öknar eller överfulla farkoster med båtflyktingar. Mina föräldrar förstod min upprördhet och delade den väl på många sätt, men att den med åren tog sig allt häftigare uttryck hos mig trodde de mer handlade om puberteten och tonår.

Och så drömde jag en natt att jag förflyttats till en värld där allt det som klimatforskarna varnat för var verklighet. Jag såg inte bara halvt dränkta kuststäder, förbrända åkrar och betesmarker, brinnande skogar och horder av människor på flykt till mer beboeliga delar av jordklotet. Jag mötte även enstaka individer som så ingående och detaljrikt berättade om vad som hänt att det var ofattbart att det rymts under bara några timmars sömn. Jag vaknade gråtande och låg skrämmd och ledsen kvar i sängen och skakade. När mamma såg mig då hon kom in för att väcka mig, satte hon sig på min sängkant och frågade om jag var sjuk. Jag började berätta för henne om drömmen och då strök hon mig över pannan med sin svala hand och sa:

– Älskling, det var en dröm. Men det kommer att ordna sig. Det kommer att ordna sig.

– Nej, sa jag. Det säger ni alltid. Det kommer att ordna sig. Det kommer att ordna sig. Två gånger, som om det skulle göra det sant. Men det kommer inte att ordna sig.

Och så började mamma prata om allt vi gjorde. Att vi sorterade, hade solpaneler på taket och bergvärme, att vi bytt till en bil med hybridmotor, att jag fått hela familjen att allt oftare äta vegetarisk mat.

– Pappa och du flyger varje gång ni ska på jobb någonstans! nästan skrek jag till henne.

- Vi måste, svarade hon. Vi hinner inte annars.
 - Hinner! snyftade jag och gömde ansiktet i kudden. Fattar ni inte? Det är redan för sent.
 - Gumman, sa hon och lutade sig ner över mig.
- Jag kände hennes varma andedräkt mot min kind och hennes arm om mina axlar.
- Gumman, upprepade hon. Du är så känslig.
- Ja, kanske är jag känslig. När jag var liten kunde jag vara otröstlig över bortsprungna katter, barn som skilts från sina föräldrar, vilsegångna åldringar som efterlystes på radion. Mamma och pappa sa jämt att ingen kan skydda sig helt från att sådant händer. Jag vet, sa jag. Jag vet, jag vet, jag vet. Men det förändrar ingenting. Det är sorgligt, förfärligt, fruktansvärt. Jag har vant mig vid tanken att alla ska dö, men någonstans inom mig tycker jag fortfarande att det är skändligt, orättvist, oförlåtligt.
- Känslig, sa jag till henne. Ni säger jämt att jag är känslig, som om det vore ett handikapp som ursäktade allt annat. Kanske är jag känslig. Men det jag säger är sant.
 - Jag vet, vännen, sa mamma. Men vi kan inte ensamma rädda hela världen.
 - Och om alla säger så, sa jag. Då blir ju aldrig något gjort.
 - Vi gör vad vi kan, sa mamma.
 - Vi gör ingenting, sa jag. Vi kan mycket mer. Vi är bara lata, bekväma, vi bryr oss inte . . .
- Och så tog hon mig i famnen och försökte vagga mig som det barn jag inte längre var. Jag blev alldeles rasande på henne.
- Sluta håll på som om det jag säger inte betyder något, som om ni vet så mycket bättre! skrek jag och stötte henne ifrån mig så att hon höll på att glida ner från sängkanten. Ni vet inte bättre! Ni vet ingenting!
- Mamma ställde sig upp och såg på mig.
- Vill du vara hemma från skolan idag? sa hon.

– Hemma från skolan! Vad skulle det hjälpa?

Och då tröttnade hon på mig.

– Okej, sa hon när hon vände sig bort och började gå ut ur rummet. Se till att komma upp och i väg då.

Men jag kom aldrig till skolan den dagen. När jag stod vid parkeringen utanför skolgården och såg mina kamrater försvinna in i byggnaden kunde jag inte förmå mig att följa efter dem. Jag var fortfarande så upprörd att jag skakade. Jag gick hela vägen hem, längs ensamma, övergivna förortsgator. De flesta var väl i sina skolor och på sina arbetsplatser. De enda jag mötte var en framstapplande pensionär med rullator som var ute med sin hund och en pappaledig joggare med sin unge i en trehjulsbarnvagn framför sig.

Huset var tomt när jag kom hem. Innanför dörren sjönk jag ner och grät igen. Jag kunde knappt förstå vare sig min vrede eller min förtvivlan. Det var inte bara drömmens intensiva bilder av plötsliga köldvågor, uttorkade betesmarker, brinnande skogar och översvämmade landskap som kom för mig, utan också de människor jag mött som försökte skapa sig ett liv i detta inferno. Till sist satte jag mig vid datorn och googlade sökord som påminde om min dröm, men inget jag läste lugnade mig. Mitt på dagen försökte jag äta något, men mängden förpackningar i kylan, müslipaketet och frysens kartonger med färdigrätter bara äcklade mig. Till sist drack jag ett glas vatten, det var allt.

Jag gick ut i badrummet för att duscha, men så såg jag mig i spegeln och tänkte på vilken bortskämd idiot jag var som tänkte duscha när jag redan gjort det på morgonen. Jag stirrade in i mina rödgråta ögon, på mina bleka kinder, munnen som skälvde av snyftningar. Och jag såg på mitt långa hår som hängde ner över axlarna och ryggen. Alla kvällar och morgnar som mamma borstat det åt mig genom åren, satt upp det i en hästsvans eller kanske flätat det.

– Ditt hår, Bodil, brukade hon säga. Det är fantastiskt. Klipp aldrig av det, lova mig det.

Som av en ren reflex sträckte jag mig efter saxen på hyllan under badrumsspeglern. Mamma hade i årtal använt den när hon hjälpt mig att klippa topparna. Nu satte jag den till en handfull lockar som jag höll upp, beredd att klippa av dem i höjd med örat. Jag var så arg på allt och alla, på mina föräldrar, på alla som kallade sig ansvarsfulla vuxna men bara satt i sina små kokonger och inte förmådde bry sig om något annat än sig själva. Men när jag såg mig i speglern med saxen instucken mellan mina hårtestar hejdade jag mig. Var jag så mycket bättre i min självupptagenhet? Mot vem riktade jag egentligen min vrede? Mig själv? Mina föräldrar? Mot en värld som ändå inte lyssnade?

Och så plötsligt visste jag vad jag skulle göra. Jag tog med mig saxen ut till mitt rum och satte mig framför datorn. Jag kunde redan höra för mig själv vad jag skulle säga, men skrev ner det som en liten minneslista för att inte glömma något. Sedan, när jag var färdig med förberedelserna, gjorde jag ett kort inspelningsprov på datorn. Jag minns hur jag tänkte att jag inte fick verka för upprörd eller överspänd. I så fall skulle vad jag än gjorde bara avfärdas som tonårshysteri eller galet effektsökande.

Så jag gick och tvättade av mig i ansiktet och borstade ut håret ordentligt. Jag till och med sminkade mig lite, allt för att jag skulle se samlad och beslutsam ut. Jag bytte också till en ren t-shirt, en utan tryck eller dekal, och tog undan allt som skulle verka störande i bakgrunden i mitt rum. Och så satte jag mig vid datorn igen och började spela in.

Det jag gjorde var att jag höll upp en lång test av mitt hår och sa att så här länge har det funnits liv på jorden. Så satte jag saxen en bit från huvudet och sa att så här länge har människan funnits här. Och så klippte jag av. Jag visade hur

länge människan byggt sina samhällen och sedan hur länge industrialismen dominerat – och så klippte jag med någon centimeter kvar av locken. Jag visade hur mycket utsläpp av fossilt bränsle som kommit ut i atmosfären under jordens hela existens och sedan att hälften av det skett under de senaste trettio åren – och klippte så nära hårrötterna att man kunde se hårbotten. Jag sa att lika stora utsläpp har skett efter att FN startade sin delegation mot klimatförändringar 1992 som tidigare under mänsklighetens hela historia – och så klippte jag.

Det hela tog inte ens fem minuter. Den vanligaste tidsangivelsen på Youtube är 4:29. Jag lade lugnt fram tydliga fakta som ingen kunde bestrida och för vart och ett av dem klippte jag av en rejäl tofs av mitt långa hår. Till sist var jag stubbad och nästan helt kal på huvudets ena sida och på den andra föll en stor härva hår ner över axeln. Jag höll upp den och sa att det här är det hopp jag har att vi kommer att kunna samlas och tillsammans se till att försöka lösa alla de problem vi står inför. Och så satte jag saxen även till den locken.

Men då hejdade jag mig, sänkte saxen och sa:

– Nej, jag tänker behålla mitt hopp. Tillsammans kan vi rädda den här planeten som är vårt hem.

När jag först lade ut inspelningen på Youtube och sedan med länkar på Instagram och Twitter hade jag ingen tanke på att den skulle spridas som den gjorde eller att andra skulle lägga upp klipp och varianter av den på TikTok och andra plattformar. Ändå gjorde jag den på engelska. Jag vet inte varför. Kanske för att den statistik jag hänvisade till var hämtad från engelska sidor på nätet. Kanske för att skolan som mamma och pappa satt mig i hade stor del av sin undervisning på engelska. Kanske för att jag egentligen var lika styrd som alla andra av jakten på medial uppmärksamhet.

När mamma och pappa först fick se mig på kvällen trodde de att jag hade fastnat i någon sorts självskaðebeteende. Mamma

började gråta och sa att hon skulle hjälpa mig att jämna till håret. Men jag sa att jag ville ha det precis som det var och så visade jag dem klippet. Mamma bara grät hela tiden med mascaran rinnande nerför kinderna. Pappa stod sammanbiten och stirrade, fortfarande utan ett ord också andra gången jag spelade upp det. Och min lillebror, som precis kommit hem från en fotbollsträning, skrattade skadeglatt och sa att det här hade han väntat på.

– Syrran har blivit heltokig, sa han när jag spelade upp klippet en tredje gång innan han försvann in på sitt rum.

Men inom bara några dagar hade mitt klipp hundratusentals visningar och hade även sänts i nyhetsprogram och till sist nått ett par amerikanska pratshower. Då lugnade sig mamma och pappa och blev snarare stolta över mig. När en reporter från TV-nyheterna kom för att intervjua mig sa mamma att hon skulle hjälpa mig med håret. Jag trodde att hon menade att hon skulle jämna till det, men hon ville få det att framstå som just så kantigt och ojämnt som det var i slutet av min inspelning. Och när andra ungdomar på nätet lade upp egna försök att klippa sig på samma sätt skrattade mamma och sa att vi kanske skulle starta en moderådgivningsbyrå eller åtminstone öppna frisersalong.

Min lillebror och jag hade alltid varit rivaler och bråkat om vem som var starkast och snabbast, om vem som klarade sig bäst i skolan, om mammas och pappas kärlek. Alldeles efter att jag klippt av mig håret hånade han mig och sa att jag inte verkade veta om jag var tjej eller kille och att det var något han alltid misstänkt. Men efter några dagar blev han helt annorlunda, nästan lite undergiven i sin omsorg på ett sätt som fick mig att tro att han såg mig som sjuk och hjälpbehövande. När jag frågade honom sa han att när han först sett inspelningen hade han gått in på sitt rum och gråtit, rädd för att jag verkligen hade blivit galen.